ופטרה את האם. אך לא כתב הרמב"ם מאומה לגבי חובת האשה ללמוד לדעת, וטעם ההשמטה י"ל משום דחייבת היא ללמוד את הדינים הנוהגים בנשים, כמש"כ הב"י בשם הסמ"ג, עיין בדבריו בטור אורח חיים (סוף סימן מז).

ועיין רמב"ם לקמן פרק ב' (הלכה ב) שכתב: ויושב ומלמדן כל היום כולו ומקצת מן הלילה כדי לחנכן ללמוד ביום ובלילה. וקשה, אמאי כתב כדי לחנכן דהיינו מטעם חובת חינוך, הרי מצות האב ללמד את בנו ילפינן מקרא ד"ולמדתם", והיא מצוה של תורה, ולא מטעם חינוך. אלא דיש לפרש על פי דרכו של ה"דברי ירמיהו" דחובת האב היא ללמד את בנו לדעת, וליכא חיוב ללמדו לימוד בכל יום ויום, וחיוב לימוד בכל יום אינו חל עד שיגדיל הבן ויתחייב בעצמו. והא דחייב האב ללמד בנו הקטן בכל יום אינו אלא חיוב מטעם חינוך בלבד.

פרק א הלכה א **אבל קטן אביו חייב ללמדו תורה שנאמר ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם.** כתב בספר "ארבעה טורי אבן" [לרבי אלעזר רוקח], וז"ל, משמע מדברי רבינו שהוא מדאורייתא מדהביא הפסוק, ונראה דדייק מדכתיב לדבר בם משמע מיד שיודע לדבר חייב ללמדו, עכ"ל.

אולם בספר "משנה כסף" חולק עליו בהבנת דברי הרמב"ם, וז"ל, אבל יותר נראה דחיובו דקטן דקאמר הרמב"ם היינו מדרבנן וכו' לחנכו במצוות כיון דעתיד לבוא לכלל מצות וכו' והכי נראה מסוף פרק לולב הגזול (סוכה מב.) דקאמר תנו רבנן קטן היודע לנענע וכו' וקטן היודע לדבר אביו מלמדו תורה וקריאת שמע וקאמר תורה מאי היא אמר רב המנונא תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב. קריאת שמע מאי היא, פסוק ראשון. ועוד ראיה דבספר המצות (מצות עשה יא) לא מנה הרמב"ם אלא מצוה ללמוד וללמד שנאמר ושננתם לבניך ואי הקטן אביו חייב ללמדו מדאורייתא אם כן הוי ליה למנות תרתי מצוות, בגדול חייב אפילו לבן חבירו, אבל בנו (הקטן) אינו חייב כי אם אביו. ולהכי נראה דנקט הרמב"ם חייב ללמדו תורה שנאמר ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם דהיינו להשמיענו ברמז דהיינו חיוב מדרבנן שיורגל לדבר בם. ובזה ניחא מה שיש להקשות בהרמב"ם דקאמר ומצוה על כל חכם מישראל ללמד את התלמידים אם כן למה נצטוה על בנו ועל בן בנו, דלמא בנו ובן בנו אפילו קטן ותלמידו דוקא כשהוא בר מצוות. אלא (שמע מינה) דחיובא מדאורייתא קאמר דכולם (היינו בין החכם ובין האב) חייבים ללמד אחד בנו (דוקא גדול ולא קטן) ואחד שאינו בנו, אם כן למה נצטוה על בנו ועל בן בנו להקדים וכו', עכ"ל.

הרי דנחלקו בשיטת הרמב"ם דלדעת ה"ארבעה טורי אבן" כוונת הרמב"ם היא למצות תלמוד תורה דאורייתא, [ודלא כתוס' סוכה (כח:) והר"ן סוכה (יג.) דס"ל ד"יודע לדבר" הוא מדין חינוך ומדרבנן, עיין מה שכתבנו בזה להלן עמוד ??.] משא"כ לדעת ה"משנה כסף" אף הרמב"ם מודה דלא נתחייב האב מן התורה בבנו הקטן אלא הוא חיוב דרבנן משום חינוך.

וביאור יסוד המחלוקת נראה דלשיטת ה"ארבעה טורי אבן" בדעת הרמב"ם אי אפשר לפרש את דברי הברייתא קטן יודע לדבר אביו מלמדו תורה דהיינו מדין חינוך משום דקטן היודע לדבר לא חשיבי הגיע לחינוך כיון דלא הוי בר הבנה בתורה. ואע"ג דיודע הוא לדבר ולקרות, מכל מקום לא סגי בהכי להיות בכלל חיוב חינוך לתלמוד תורה, דנהי דהגיע הקטן לכלל קיום קריאה מכל מקום אכתי לא הגיע לכלל שלימות מצות תלמוד תורה דהיינו הבנת התורה. דכלל הוא במצות חינוך דקטן הראוי לעשיית המצוה בשלימות חשיבי הגיע לחינוך לאותה מצוה, כגון לולב בקטן היודע לנענע, תפילין בקטן היודע לשמור תפיליו, ציצית בקטן היודע להתעטף בטלית, וכו'. [עיין שעורי מו"ר לסוכה (מב.)]. וכיון דליכא חינוך בקטן היודע לדבר ע"כ צ"ל דכוונת הברייתא לדעת הרמב"ם לחיוב דאורייתא. ואה"נ כשיגיע הבן לגיל שש או שבע והגיע לכלל שלימות המצוה דהיינו קריאה שיש בה הבנה, מתחייב האב - בנוסף למצות תלמוד תורה דאורייתא - במצות חינוך בנו לתלמוד תורה בתורת מצוה דרבנן, דכיון דראוי הבן להתלמד אצל מלמדי התינוקות, מוליכו אביו אצל מלמד התינוקות ומקיים בזה מצות חינוך. והיינו דכתב הרמב"ם להלן (פרק ב הלכה ב): ויושב ומלמדן כל היום כולו ומקצת מן הלילה **כדי לחנכן** ללמוד ביום ובלילה, עכ"ל. הרי להדיא דמצות חינוך נוהגת בתלמוד תורה. [ונפק"מ דמצות תלמוד תורה דאורייתא אינה מחייבת את האב ללמד את בנו בלילה, כמו שכתב ה"דברי ירמיהו" ריש הלכות תלמוד תורה, הובא לעיל עמוד ??. ומחנכים את הקטן ללמוד בלילה כדי להרגילו במצות "והגית בו" שיתחייב בה כשיגדיל.] וזהו חיוב דרבנן לחנכו במצוות, מלבד החיוב דאורייתא בתלמוד תורה דחל כבר ביודע לדבר.

משא"כ לשיטת ה"משנה כסף" בדעת הרמב"ם אפילו קטן היודע לדבר בכלל מצות חינוך דרבנן הוי וכוונת הברייתא בסוכה לחיוב חינוך. ונראה בביאור שיטתו דתרי מצוות נפרדות איכא בתלמוד תורה, מצות קריאת פסוקים בתורה שבכתב [ומקורה בקרא ד"לדבר בם" דהיינו דיבור בלא הבנה], ומצות הבנת התורה בתושבע"פ [ומקורה בקרא ד"ושננתם", דליכא שינון בלא הבנה]. וכיון שקטן היודע לדבר הגיע לכלל מצות קריאת תורה שבכתב, לפיכך חשיבי הגיע לחינוך למצוה זו.

והא דס"ל ל"משנה כסף" דליכא מצות תלמוד תורה דאורייתא בלימוד האב את בנו היודע לדבר פסוקי התורה, נראה לומר דבקידושין (כט:) איתא: ולימדתם ולמדתם, כל שאחרים מצווין ללמדו, מצווה ללמד את עצמו, וכל שאין אחרים מצווין ללמדו, אין מצווה ללמד את עצמו, עכ"ל. אולם אין הקיש למחצה, והוא הדין דכל שאינו מצווה ללמד את עצמו, אין אחרים מצווים ללמדו. קטן דלאו בר חיובא ללמד את עצמו – אין אחרים מצווים ללמדו.

והנה הביא ה"משנה כסף" ראיה מספר המצות (מצות עשה יא) דלא מנה הרמב"ם אלא מצות עשה אחת ללמוד וללמד שנאמר ושננתם לבניך, ואי נימא דקטן אביו חייב ללמדו מדאורייתא אם כן הוי ליה למנות תרי מצוות, "ושננתם" ללמד בן חבירו גדול, ו"למדתם" ללמד בנו הקטן.

ויש לדחות ראייתו דלימוד הבן אינה חובת האב בתורת מצוה בפני עצמה אלא יסודה הוי מצות הבן ללמד את עצמו רק דאי אפשר לחייב את הבן מחמת קטנותו ולפיכך אמרה תורה דאביו מופקד על תלמוד תורה דבנו, והוא מצות הבן על האב. וראיה לכך מהא דמובא חיוב האב ללמד את בנו בברייתא (קידושין כט.) יחד עם שאר חיובי האב על הבן, כגון מילה. דהנה לא מנו הראשונים תרי מצוות במילה, מילת עצמו ומילת בנו, וטעמא דמילתא ביאר בספר "משאת המלך" [לרבי שמעון משה דיסקין] (ריש סימן פ) משום דליכא מצוה בפני עצמה על האב למול את בנו, אלא עיקר המצוה מוטלת על הבן עצמו רק דמחמת קטנותו התורה הפקידה מילת הבן ביד האב. לפיכך ליכא תרי מצוות דהכל מצוה אחת למול. והוא הדין בתלמוד תורה הכל מצוה אחת היא ללמוד תורה, רק דקטן כיון דאינו מתחייב ללמוד בעצמו אמרה תורה דאביו מופקד על תלמוד תורה דבנו.

ובאופן אחר יש לדחות ראייתו דאפילו אם תמצי לומר דחובת האב בתורת מצוה דאורייתא הויא מצות עשה בפני עצמה המוטלת על האב, ואינה מצות הבן, וחייב האב בשתי מצוות נפרדות: ללמוד (לעצמו) וללמד (לבנו), מכל מקום אין למנותן כשתיים כמו שלא מנה הרמב"ם חובת החכם ללמוד (לעצמו) וללמד (את בן חבירו) כשתיים, אע"ג דשתי מצוות חלוקות הן. וכמו שבארנו (לעיל עמ' ??) דמצות תלמוד תורה מצוה כללית היא וגדרה שתהא התורה נלמדת ואיכא כמה אופנים וחילוקי חיובים שעל ידם מתקיימת מצוה אחת זו. ומובן שפיר הא דלא מנה הרמב"ם חובת האב בתורת מצות עשה בפני עצמה.

פרק א הלכה א **ואין האשה חייבת ללמד את בנה, שכל החייב ללמוד חייב ללמד.** איתא בקידושין (כט:): איהי מנלן דלא מיחייבא (ללמד את בנה, רש"י) דכתיב ולימדתם ולמדתם, (דכתיב ולימדתם את בניכם קרי ביה ולמדתם לאקושינהו, דלא מיפקדא ללמוד, רש"י) כל שמצווה ללמוד מצווה ללמד, וכל שאינו מצווה ללמוד אינו

מצווה ללמד, עכ"ל. דקרא ד"ולימדתם אותם את בניכם" מחייב בלימוד הבנים (כמו שכתב הרמב"ם בריש הלכה א), וקרא ד"ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם" מחייב מי שלא למדו אביו ללמד את עצמו (כמו שכתב הרמב"ם להלן הלכה ג), וביאר רש"י דמהקישא דשני המקראות הללו ילפינן דדוקא מי שמחוייב ב"ולמדתם" דהיינו ללמד את עצמו מחוייב ב"ולימדתם" ללמד את הבנים. וממילא כיון דאשה אינה מצווה ללמד את עצמה אינה מצווה ללמד את בנה. ובהמשך הסוגיא ילפינן מ"בניכם ולא בנותיכם" דאין האב מצווה ללמד את בתו, וממילא דאין הבת מחוייבת ללמד את עצמה, עי"ש.

ויש לעיין בהא דכתב רש"י דמהקישא דקרא ילפינן פטור האשה מהמצוה ללמד את בנה, דלכאורה מילתא דסברא הוי דכיון דאינה מצווה בתלמוד תורה דעצמה ממילא אי אפשר לחייבה בלימוד בנה. וא"כ הקישא למה לי תיפוק ליה מסברא. ואה"נ ברמב"ם משמע דהוי מילתא דסברא מדהשמיט הקישא דקרא, אך לרש"י אכתי צ"ע.

עוד קשה, מאי טעמא האריכה הגמרא בלשונה וכתבה "כל שאינו מצווה ללמוד אינו מצווה ללמד", הרי לכאורה סגי לן בלשון הרישא ד"כל המצווה ללמוד מצווה ללמד", וממילא ידעינן דאשה פטורה מללמד מכיון דליכא לגבה חיובא ללמוד, ומי שלא לומד האיך ילמד אחרים. ועיין בלשון הרמב"ם כאן, דהביא את הרישא בלבד וכתב "כל החייב ללמוד חייב ללמד", והשמיט את המשך לשון הש"ס "כל שאינו מצווה ללמוד אינו מצווה ללמד", ונראה דהשמיט משום דהוי מילתא דפשיטא, דוקא החייב ללמוד חייב ללמד, ואשה פטורה מללמוד כמו שכתב הרמב"ם לעיל בתחילת הלכה זו, ממילא ידעינן דפטורה מללמד את בנה. ושוב קשה אמאי הוסיפה הגמ' האי סיפא ד"כל שאינו מצווה ללמוד אינו מצווה ללמד".

והנראה בזה, דבענין לימוד דבנים איכא חיובא דאב ופטורא דאשה. ויש לחקור בגדר פטור אשה, האם התורה הטילה את החיוב על האיש **ולא חייבה** את האשה והרי הבן יתלמד אצל אביו; או דלמא התורה **פטרה** את האשה. ונראה לומר בדין אשה ללמד את בנה תרי דיני נאמרו. חדא, דאשה לא נכללה בחיוב לימוד הבנים, וטעמא דמילתא דדוקא האב החייב ללמוד חייב ללמד, משא"כ האם כיון דלא נתחייבה ללמוד לא נתחייבה ללמד והתורה סמכה על האב ללמד את הבן. ועוד דין נאמר דהתורה פטרתה לאשה מלימוד הבנים, דלא זו בלבד דלא נתחייבה [דהיינו חסרון חיוב], אלא אף הוציאה התורה את האשה מחיוב זה [דהיינו חלות פטור גברא]. ואה"נ לדין הראשון דאשה לא נכללה בחיוב לימוד הבנים לא בעינן קרא, משום דמילתא דסברא הוי דכיון דליכא לגבה חובת תלמוד תורה דידה, ממילא אין לחייבה ללמד אחרים. משא"כ לדין השני - דנתחדשה חלות פטור בגברא דאשה - לזה בעינן ילפותא דקרא והיינו הקישא דכתב רש"י. דילפינן מהקישא דהתורה הוציאתה ממצוה זו ואין האשה שייכת כלל למצות לימוד דבנים.

[לענין גדר פטור האשה מללמד את עצמה עיין סוטה (כא.) ומה שכתבנו

לקמן עמוד ?? בגדר אינה מצווה ועושה.]

ומעתה ניחא שפיר לישנא דגמ': כל שמצווה ללמוד - דהיינו איש - מצווה ללמד, דכיון דחייב ללמוד שייך לחייבו ללמד, וממילא ידעינן דאשה כיון דאינה חייבת ללמוד אינה מצווה ללמד. אלא דאכתי לא ידעינן חלות פטור גברא דאשה, ומשום הכי הוסיפה הגמ' תוספת לשון: דכל שאינו מצווה ללמוד "אינו מצווה" ללמד, דהיינו חלות דין ד"אינו מצווה" בתורת הפקעה ממצוה זו וחידוש זה ילפינן מהיקשא דקרא.

וכעין זה מצינו לגבי פטור אשה ממצות סוכה, דאיכא ביה תרי דיני. חדא, דאיתא בסוכה (כח.) דאיכא פטורא מטעם מצות עשה שהזמן גרמא, ועוד איתא שם (עמוד ב), דילפינן מהלכה למשה מסיני לפוטרה.

ואיתא בפסחים (מג:): אמר רבי אליעזר נשים חייבות באכילת מצה דבר תורה, שנאמר לא תאכל עליו חמץ וגו' כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו באכילת מצה. והני נשי נמי, הואיל וישנן בבל תאכל חמץ ישנן בקום אכול מצה, עכ"ל.

ועיין תוס' מגילה (ד. ד"ה אף הן) דהקשו למה לי הקישא דכל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה, תיפוק ליה לחייבן במצה מטעם אף הן היו באותו הנס, ותירץ רבינו יוסף איש ירושלים, דאין לחייב נשים במצות מצה מטעם אף הן היו באותו הנס משום דכיון דפטורות מסוכה מהלכה למשה מסיני הול"ל דפטורות נמי ממצה מגזירה שוה דט"ו ט"ו. ומשום הכי בעינן הקישא לחמץ לחייבן במצה.

ועל פי תירוצו של רבינו יוסף איש ירושלים נראה ליישב קושיית התוס' בפסחים (קח: ד"ה היו באותו הנס) אמאי אין לחייב נשים בסוכה מטעם דאף הן היו באותו הנס דבסוכות הושבתי את בני ישראל. ולרבינו יוסף הקושיא מיושבת, דאי אפשר לחייבה בסוכה מטעמא דאף הן היו מכיון דילפינן פטורה דאשה מהלכה למשה מסיני.

אלא דאכתי צריך ביאור, דאילו מטעמא דמצות עשה שהזמ"ג דנשים פטורות אכתי היינו מחייבים את הנשים במצוות מצה וסוכה משום דאף הן היו באותו הנס. והא דלא מחיבינן נשים בסוכה היינו משום הלכה למשה מסיני. וקשה, מאי שנא פטורא דזמן גרמא ומאי שנא פטורא דהלכה משה מסיני, והיה לנו לומר כשם שטעמא דאף הן היו באותו הנס אלימא לבטל פטורא דמ"ע שהזמן גרמא ולחייבן, כך יוכל טעמא דאף הן היו לבטל פטורא דהלכה למשה מסיני ולחייבן בסוכה. אלא נראה פשוט בביאור הדבר, דשאני מ"ע שהזמ"ג דאינה חלות פטור גברא, אלא גילוי מילתא דמצוה זו לא נכללה במצוות שנתחייבו בהן האשה כיון דהזמן גרמא, אך ליכא בזה אלא חסרון מחייב גרידא, ושייכת היא במצוה זו דהתורה לא הפקיעתה [ואם רוצה יכולה לקיימה ואף לברך על קיומה לדעות בראשונים]. משא"כ בהלכה למשה מסיני דהוי לימוד מסויים במצוה זו דסוכה, נתחדשה חלות דין פטור גברא דהתורה הוציאה את האשה

מכלל מצות סוכה והפקיעתה מקיום מצותה [ושוב לא תוכל לברך על הישיבה בסוכה], אשר ע"כ אי אפשר לחייבה מצד אחר, דהיינו מטעם אף הן היו באותו הנס. אך אילו הוי דין כללי דזמן גרמא, הוי חסרון חיוב גרידא וממילא יהא אפשר לחייבן מטעמא אחרינא, כגון מטעמא דאף הן היו באותו הנס. וע"ז באה ההלכה למשה מסיני להחיל עליה חלות פטור ולהוציאה מכלל מצות סוכה לגמרי, ואין לחייבה מטעם אף הן היו באותו הנס.

וה"ה הכא בפטורה דאשה בלימוד בנה, דמצד הסברא אין האשה נכללת במצוה זו דכיון דאין לגבה חובה ללמוד לעצמה ליכא לחייבה בלימוד דאחרים, [והיינו חסרון מחייב]. אך מהקישא דקרא ילפינן אף חלות פטור והפקעת גברא דאשה ממצוה זו דללמד. ונפק"מ לו יהא טעמא אחרינא לחייב את האשה ללמד את בנה, דאי גדר פטורה חסרון מחייב, כיון דאיכא סברא לחייבה אמאי תפטר. משא"כ השתא דהתורה הוציאתה מכלל מצוה זו ואיכא חלות פטור גברא, ליכא לחייבא מטעמא אחרינא.

אולם הרמב"ם לא כתב אלא אין האשה חייבת ללמד את בנה, שכל החייב ללמוד חייב ללמד והשמיט הא דאיתא בגמרא ד"כל שאינו מצווה ללמוד אינו מצווה ללמד", שמע מינה דדעת הרמב"ם היא דליכא פטור גברא באשה ללמד את בנה, רק דלא נתחייבה במצוה זו. ואה"נ לרמב"ם לו יהא טעמא לחייב את הנשים בלימוד בנה ליכא מניעה בזה מלחייבה.

ומעתה נראה לבאר יסוד הספק באחרונים אי איכא חיובא דאשה בלימוד בנים בכה"ג דלא לימדם האב, עיין מש"כ בזה בספר "דברי ירמיהו", דהשוה דין אשה בלימוד בנה לדינה במילת בנה, דאם לא קיים האב את חובתו, חייבת האם במילת בנה, והוא הדין והוא הטעם הכא לגבי תלמוד תורה. וביסוד ספקו נראה לומר דתלוי בגדר פטורא דאשה בלימוד בנה, אי הוי פטור גברא או חסרון חיוב גרידא. דאי נימא דהתורה פטרתה, וילפינן פטור זה מהקישא דקרא (כמש"כ רש"י), הוי כפטור אשה מסוכה, דכיון דפטרתה התורה על פי הלכה למשה מסיני, שוב אי אפשר לחייבה מטעם אף הן היו באותו הנס, וכן הכא בלימוד דבנה אי אפשר לחייב את האשה אע"ג דאיכא טעמא לחייבה היכא דלא קיים האב את חובתו. משא"כ אי נימא דליכא פטור גברא אלא חסרון מחייב גרידא, הכא דלא למדו אביו איכא טעמא לחייבה.

ואם תאמר האיך ניתן לחייב את האם ללמד את בנה היכא דלא למדו אביו הרי כיון דאין היא מצווה ללמוד האיך נחייבה ללמד. יש לומר דהתורה חייבה את האב ללמד את בנו בעצמו ואם אינו יכול ללמדו בעצמו ישכור מלמד לבנו (כמבואר ברמב"ם להלן הלכה ב). בד"א באב, שהתורה הטילה עיקר חיוב לימוד הבן על האב. אולם לא נתחייבה האשה לדאוג ללימוד בנה ולשכור אחרים משום דעיקר חיוב תלמוד תורה דבן מוטל על האב בלבד. משא"כ היכא

דלא למדו אביו אה"נ מתחייבת האם ללמד את בנה על ידי אחרים. דבשלמא ללמדה בעצמה לא נתחייבה כיון דאינה מצווה ללמוד, אך אין סברא זו פוטרתה מללמד את בנה על ידי אחרים היכא דלא קיים האב חיובו ללמד את בנו וממילא שוב מתחייבת האם לדאוג ללימוד בנה. אך כל זה נכון אי נימא דליכא באשה אלא חסרון מחייב דלא חדשה תורה פטור גברא, משא"כ אי נימא דילפינן מהקישא דקרא פטור והפקעת הגברא, הרי פטור זה חל בין על חיובה ללמד את בנה בעצמה ובין על חיובה ללמדו על ידי אחרים.

פרק א הלכה א **קטן אביו חייב ללמדו תורה.**

שם, הלכה ב **כשם שחייב אדם ללמד את בנו כך הוא חייב ללמד את בן בנו.**

שם, הלכה ב **מצוה על כל חכם וחכם מישראל ללמד את כל התלמידים אף על פי שאינם בניו.**

שם, הלכה ג **מי שלא למדו אביו חייב ללמד את עצמו.** בריש הלכות תלמוד תורה קבע הרמב"ם את החיוב ללמד תורה לאחרים, ולא כתב דחייב איש ללמוד תורה. ואפילו בחיוב ללמוד בעצמו דייק בלשונו וקבעו כחיוב ללמד את עצמו. וכן כתב בהלכה ד', וז"ל, כשם שמצוה עליו ללמד את בנו כך הוא מצווה ללמד את עצמו, עכ"ל. ואמר על זה מו"ר (עיין בספר "הררי קדם" [רב מיכל זלמן שורקין], ח"ב עמוד רנז) דלדעת הרמב"ם מצות תלמוד תורה אינה מצוה של לימוד ועסק בתורה, אלא יסוד המצוה הוא ללמד תורה ולמוסרה לכל ישראל, אלא דבכלל חיוב של ללמד, דהיינו ללמד לבנו ולבן בנו ולבן חבירו, איכא חיוב ללמד את עצמו, דאף הוא נכלל בכלל ישראל דגם אותו צריך ללמד.

ועיין קידושין (ל.) דאיתא שם: אמר ר' יהושע בן לוי כל המלמד את בן בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלה מהר סיני שנאמר והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני השם אלוקיך בחורב". משמע מדברי ריב"ל דבלימוד תורה עם בן בנו איכא מעלה מיוחדת דאיננה בלימוד עם בנו. ודבר זה מבואר ע"פ הנ"ל כיון דעיקר מצות תלמוד תורה היינו למסור את התורה לכלל ישראל, ובבן בנו שהוא דור שלישי, יש יותר מסירת התורה לדורות אחרים מאשר ללמד את עצמו או אפילו את בנו. וזהו שאמר ר' יהושע בן לוי דמעלה עליו הכתוב כאילו קיבלה מהר סיני, דהיינו יש יותר מעלה של מסירת התורה לדורות.

ונראה לבאר ע"פ הנ"ל הא דמנה הרמב"ם כאן במנין המצות בריש הלכות תלמוד תורה "ללמוד תורה", וקשה, אמאי לא מנה מצות האב ללמד את בנו כמצוה אחרת בפני עצמה. [ועיין בסמ"ק דמנה חיובו של אב ללמד את בנו כמצוה בפנ"ע במנין המצוות.] ונראה מוכח מזה דלדעת הרמב"ם ליכא תרתי חיובי ותרתי מצוות בתלמוד תורה, אלא הכל חפצא אחד ומצוה אחת, דחיוב המצוה הוא למסור את התורה לכלל ישראל, ואין